

**Pesticide
Action
Network**
Netherlands

Actieplan PAN-Netherlands

Met PAN-Nederland de bestrijdingsmiddelen de wereld uit, te beginnen in Nederland.

1. Inleiding en probleemstelling

Het gebruik van bestrijdingsmiddelen in Nederland ligt al jaren op een onaanvaardbaar hoog niveau. Bovendien is er geen sprake van effectief beleid om het gebruik te reduceren. De Europese rekenkamer heeft hier begin 2020 nog eens op gewezen¹. Het beleid wordt te veel overgelaten aan de 'markt' waardoor de bestrijdingsmiddelen industrie in de praktijk vrij spel heeft. Dit heeft geleid tot een dominante vorm van land- en tuinbouw die uitgaat van een preventief gebruik van bestrijdingsmiddelen volgens een vooraf vaststaande spuitkalender. Een landbouw die geen ruimte laat voor 'wilde' planten en dieren en die leidt tot een grote verspreiding van bestrijdingsmiddelen buiten de percelen via water, bodem, lucht en verwaaiend materiaal, zoals stof. Een landbouw die resulteert in giftige residuen op onze levensmiddelen².

De ineenstorting van ecosystemen en biodiversiteit in agrarische gebieden is al lang een feit zoals te zien is aan de achteruitgang van insecten, vogels, zoogdieren, vlinders en amfibieën. Deze teruggang heeft de laatste jaren grote publieke aandacht gekregen nu ook bijenpopulaties en insecten sterven. Er is geen enkele twijfel dat bestrijdingsmiddelen de nr. 1 oorzaak zijn van de ineenstorting van ecosystemen en biodiversiteit^{3,4,5}.

Voor de menselijke gezondheid is de schade veel moeilijker vast te stellen. De enorme stijging van borst- en prostaatkanker⁶ wijst duidelijk op het voorkomen van ongewenste hormonen in ons milieu en op hormoonverstoring (o.m. door bestrijdingsmiddelen). Daarnaast wordt ook de ziekte van Parkinson in verband gebracht met het toepassen van bestrijdingsmiddelen⁷. In Frankrijk wordt het onder boeren als beroepsziekte geclassificeerd. De vele epidemiologische studies in de wereld die het gebruik van bestrijdingsmiddelen in verband brengen met menselijke ziektes wijzen ook op de gevaren van blootstelling.

---

¹ <https://www.trouw.nl/duurzaamheid-natuur/nederland-schiet-tekort-in-aanpak-van-pesticidegebruik~b65b23e4/>

² <https://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/5348>

³ Francisco Sánchez-Bayo, Kris A.G. Wyckhuys, Worldwide decline of the entomofauna: A review of its drivers, *Biological Conservation* 232 (2019) 8–27

⁴ Hallmann CA, Sorg M, Jongejans E, Siepel H, Hofland N, Schwan H, et al. (2017) More than 75 percent decline over 27 years in total flying insect biomass in protected areas. *PLoS ONE* 12 (10): e0185809. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0185809>

⁵ Flavia Geiger et al. , Persistent negative effects of pesticides on biodiversity and biological control potential on European farmland, *Basic and Applied Ecology* 11 (2010) 97–105

⁶ <https://docplayer.nl/111607277-Focus-op-hormoonverstoorders-is-een-samenleving-zonder-mogelijk.html>

⁷ Ernstig ziek van het landbouwgif; J. Bouma; Trouw 11 maart 2020

Ondanks de toelatingsdossiers en de dierproeven uitgevoerd door de industrie (waar vaak ook negatieve effecten te zien zijn), kan de overheid onmogelijk bewijzen dat de synthetische middelen onschadelijk zijn voor mensen. Het voorzorgsprincipe wordt niet gehanteerd en de mens wordt als proefkonijn gebruikt. Dit geldt zowel voor de gebruiker, omwonenden als consumenten. Dit is strijdig met het voorzorgsbeginsel (EU Verdrag), de universele rechten voor de mens en de VN mondiale duurzame ontwikkelingsdoelen⁸.

2. Doelstelling

Het gebruik van bestrijdingsmiddelen in de landbouw, en daarbuiten, zal tot een uitzondering moeten gaan behoren en het huidige preventieve (profylactische) gebruik uitgebannen worden. Uiteindelijk zullen alle synthetische bestrijdingsmiddelen vervangen moeten worden door niet-chemische methoden. Hiervoor is een verandering nodig in het bewustzijn van alle gebruikers en een nieuw pakket regels en wetgevingen voor een nieuwe norm van ons voedselsysteem.

3. Doelgroepen

De primaire doelgroep is de gebruiker van bestrijdingsmiddelen in land- en tuinbouw en - voor het gebruik om het huis - de burger. Directe beïnvloeding is niet altijd de snelste weg voor verandering, dat hangt van het onderwerp af. Vaak zullen we indirect beïnvloeden en andere doelgroepen benaderen: via productieketen, verkoopkanalen of lokale- regionale- of nationale overheden.

4. Speerpunten

In de bestrijdingsmiddelen arena zien we de burger, de productieketens, de natuur en de overheid,. We verdelen onze speerpunten en acties over die 4 doelgroepen.

• De burger

De burger die in het agrarisch gebied woont, wordt direct blootgesteld aan bestrijdingsmiddelen, onder meer via stof dat door de lucht waait, via verdamping en verspreiding (zoals via mest) of via verneveling. Wij willen dat er beleid komt dat uitgaat van nul-blootstelling. Voor álle bestrijdingsmiddelen. Wetenschappelijk bewijs dat er veilige niveaus van blootstelling zijn, bestaat er voor veel bestrijdingsmiddelen niet. En met de chronische blootstelling aan een cocktail van bestrijdingsmiddelen is het zelfs onmogelijk te bewijzen dat er geen gezondheidsrisico bestaat⁹. Alle burgers, of ze in het agrarisch gebied wonen of niet, worden aan bestrijdingsmiddelen blootgesteld via voeding, via de verspreiding in het water en in de lucht.

Wij stellen ons de volgende acties voor:

- Lobby in Nederland en Europa voor het uitfaseren van alle bestrijdingsmiddelen die kanker veroorzaken, schadelijk zijn voor de voortplanting, voor het DNA, voor het zenuw- en hormoonstelsel, of stoffen die verdacht worden van de genoemde gezondheidseffecten en die slecht afbreekbaar zijn, bio-accumulerend of vluchtig;
- Lobby in Nederland en Europa om voor alle bestrijdingsmiddelen het principe van een nul-blootstelling te omarmen, en in de tussentijd blootstelling drastisch te beperken onder meer door het instellen van een generieke ruime spuitvrije zone (resten van bestrijdingsmiddelen worden op 250-500 meter vanaf de bollenvelden aangetroffen – OBO onderzoek¹⁰) tot scholen,

---

⁸ <https://www.sdgnederland.nl>, <https://sustainabledevelopment.un.org/?menu=1300>

⁹ Nul-blootstelling is niet iets nieuws. Alle bestrijdingsmiddelen die kanker veroorzaken, schadelijk zijn voor de voortplanting, voor het DNA, voor het hormoonstelsel en die slecht afbreekbaar zijn en bio-accumulerend (en daarvoor door de Europese instantie ECHA is geclassificeerd) zijn nu al onderhevig aan het beleid van nul-blootstelling (geen contact met mensen toegestaan).

¹⁰ Onderzoek Bestrijdingsmiddelen Omwonenden, 2019.

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2019/04/10/bijlage-1-onderzoeksrapport-obo>

woningen en andere gebouwen en eventueel Ctgb-besluiten aanvechten of andere juridische mogelijkheden benutten i.s.m. bezorgde burgers;

- Informatie verzamelen (evt. via WOB-procedures) over de toepassing van bestrijdingsmiddelen, over de risico's, de toelating, ten behoeve van de bewustmaking van het publiek.

● *De productieketens*

De grote ketens in de productieketens, verkoopkanalen (supermarkten, tuincentra, etc.) hebben een enorme macht om veranderingen af te dwingen in hun keten. Ze gebruiken hun macht nu vooral om bodemprijzen af te dwingen, maar zouden dat net zo goed kunnen doen om duurzaamheid af te dwingen. Dat doen ze niet uit zichzelf. Pas als de consument laat merken dat ze dat belangrijk vindt, komen de supermarkten in actie.

Wij stellen ons de volgende acties voor:

- Meten van residuen in voedsel en bloemen/planten en de resultaten bekend maken in de media;
- 'Namen' en 'shamen' van supermarkten en tuincentra die de wet niet volgen en/of slecht presteren; het adviseren van consumenten over de aankoop van producten;
- Lobbyen bij supermarkten voor het inkopen van producten die zijn geteeld met de chemie-vrije methoden van bestrijding van ziektes en plagen en het invoeren van residu-arme producten (MRL van <0,01 mg/kg).

● *De natuur*

Het ineensstorten van de biodiversiteit en ecosystemen is een duidelijk bewijsbaar gevolg van het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Dit onderwerp staat op de politieke agenda nu blijkt dat de burgers zich hier zorgen over maken. Omdat de overheid meestal de korte termijn belangen van de agrarische productie laat prevaleren boven biodiversiteit en een gezond milieu voor mens en dier, zijn er duidelijke regels nodig, zo nodig afgedwongen door de rechter.

Wij stellen de volgende acties voor:

- Burgers informeren over de achteruitgang van de biodiversiteit en hen oproepen alleen nog biologische producten te kopen en zo mogelijk regionaal geteeld;
- Burgers informeren over de schadelijke werking van insecticiden die ter bestrijding van teken- en muggen bij mens en huisdier worden toegepast en hen oproepen niet-chemische alternatieven te gebruiken;
- Lobby in Nederland en Europa voor een spuitvrije zone van minstens 250 meter langs natuurgebieden, voor een spuitvrije zone van minstens 10 meter langs waterwegen; voor bloemrijke weilanden, strokenteelt en voor voedselbossen; het voeren van juridische acties, zoals tegen het Ctgb;
- Openheid van overheden over de kwaliteitsonderzoeken van water, bodem en lucht; monitoren van het milieu en het opbouwen van een netwerk van biodiversiteit experts;
- Meedoen aan de Europese handtekeningactie voor uitfasering van bestrijdingsmiddelen en voor een duurzame landbouw (ECI, European Citizens Initiative);
- Informeren over onverwachte bronnen van bestrijdingsmiddelen, bijvoorbeeld bestrijdingsmiddelen in voer en stalstro van vee, ook bij biologische boeren.

● *De overheid*

De overheid moet over onze gezondheid en het milieu waken. Van de overheid verwachten we dus een beleid om het gebruik van bestrijdingsmiddelen te verminderen en uiteindelijk af te schaffen. Nederland heeft hierin duidelijk gefaald door het gebruik van bestrijdingsmiddelen te blijven toepassen en zelfs promoten. De verplichte kwantitatieve reductiestreefcijfers zijn niet vastgesteld en IPM (geïntegreerde gewasbescherming) is niet ingevoerd per 1-1-2014 zoals de richtlijn bepaalt; biologische landbouw wordt niet gepromoot. Er zijn ook voortdurend berichten dat de NVWA

onvoldoende handhaaft¹¹. We gaan de overheid herinneren aan hun waakplicht over onze gezondheid en over het milieu, nu en in de toekomst.

Wij stellen de volgende acties voor:

- Lobby voor de uitvoering van de richtlijn en rapportage over de voortgang, inclusief gebruiksdata van bestrijdingsmiddelen;
- Lobby voor een betere ondersteuning van boeren die naar biologische landbouw willen omschakelen;
- Lobby in de Tweede Kamer bij actuele onderwerpen, zoals herziening van de toelating van schadelijke middelen (Glyphosaat, Neonicotinoïden, Metam-natrium, etc.) inclusief mediawerk en onderzoek naar het (dis)functioneren van het Ctgb;
- Onderzoek doen naar de handhaving door de NVWA, en zo nodig handhavingsverzoeken indienen bij de overheid;
- Lobby voor het invoeren van de generieke MRL voor bestrijdingsmiddelen van 0,01 mg per kg levensmiddel;
- Lobby voor verandering van het financieringsmodel van Ctgb, zodat deze niet afhankelijk is van het aantal toelatingen van bestrijdingsmiddelen.

5. Het netwerk

PAN NL werkt samen met de bestaande NGO's die de doelstellingen van PAN onderschrijven. Organisaties en individuen kunnen zich aansluiten bij PAN NL en dat geeft hen voorrang bij het uitwisselen van informatie en data. PAN NL maakt deel uit van het internationale netwerk van PAN-organisaties en kan voor internationale samenwerking en uitwisseling van informatie zorgen.

- Jaarlijks worden zo mogelijk een of meer bijeenkomsten georganiseerd waar de NGO's en andere (officiële) organisaties / verbanden worden uitgenodigd.
- PAN-NL houdt een lijst met namen en contactgegevens van de samenwerkende organisaties en individuen bij (en respecteert de privacy wetgeving).
- Partner organisaties van PAN NL zullen op de website worden vermeld en nieuws wordt onderling gedeeld en gepubliceerd.

6. Korte termijn activiteiten

Het zal duidelijk zijn dat in de beginfase niet alle genoemde actiepunten haalbaar zijn. We stellen ons voor dat elk jaar een aantal acties geselecteerd worden, die door het netwerk gedragen en ondersteund worden.

De initiatiefgroep en bestuurleden van PAN Nederland

Margriet Mantingh, voorzitter (*WECF*);

Hans Muilerman, secretaris (*PAN-Europe*);

Maarten Visschers, penningmeester (*Vereniging Leefmilieu*);

Lysanne Jackson, algemeen bestuurslid (*Partij voor de Dieren*);

Piet van IJendoorn, algemeen bestuurslid (*Biologisch dynamisch bedrijf "de Zonnehoeve"*).

Email: pan.netherlands@gmail.com

Utrecht, 3 Mei 2020

---

¹¹ <https://www.boerderij.nl/Home/Nieuws/2019/9/Tweede-Kamer-wil-hard-ingrijpen-bij-NVWA-472662E/>